

Słowo wstępne

Bogdan Zdrojewski,
Minister Kultury i Dziedzictwa
Narodowego

3

Podstawowe informacje o XI Priorytecie
Kultura i dziedzictwo kulturowe PO IiŚ

4

Pierwszy nabór projektów

8

Najbardziej problemowe pytania
w procesie aplikowania o środki

9

Projekty indywidualne podstawowe informacje o projektach:

Narodowe Forum Muzyki
we Wrocławiu,

Europejskie Centrum Sztuki
w Białymstoku

Międzynarodowe Centrum Kultur
w Kielcach

Europejskie Centrum Solidarności
w Gdańsku

Muzeum Sztuki Nowoczesnej
w Warszawie

6

Instytucja Pośrednicząca:

Departament Funduszy Europejskich
 Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
 ul. Krakowskie Przedmieście 15/17
 00-071 Warszawa
 tel. 22 42 10 302
 fax 22 42 10 371
 email: poiis@mkidn.gov.pl
www.poiis.mkidn.gov.pl

Instytucja Wdrażająca:

Władza Wdrażająca
 Programy Europejskie
 ul. Wspólna 2/4, IV piętro
 00-926 Warszawa
 tel. 22 461 87 39, 22 461 86 58
 fax 22 461 87 22
 email: wwpe@wwpe.gov.pl
www.wwpe.gov.pl

Zespół redakcyjny:

Departament Funduszy Europejskich
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
 Karolina Tylus-Sowa
 Piotr Giemza
 Monika Krzyżanowska-Piróg
 Przemysław Niedźwiecki
 Aneta Norek
 Mariusz Pulikowski
 Edyta Tarasek-Wojciechowska

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Słowo wstępne

Bogdan Zdrojewski,

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Szanowni Państwo,

Doświadczenia pierwszego okresu członkostwa w strukturach UE wskazują, że fundusze europejskie to dla polskiej kultury ogromna szansa, ale także ogromne zobowiązanie. Środki te znacząco zintensyfikowały polską mapę inwestycji z zakresu rozwoju infrastruktury kultury oraz ochrony dziedzictwa kulturowego. W latach 2004-2006 w kraju rozpoczęto realizację ponad 300 projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE na kwotę ponad 1,7 mld zł. Wśród inwestycji tych znajdują się zarówno projekty o znacznej wartości jak na przykład budowa Opery Krakowskiej czy Centrum Sztuki Współczesnej w Toruniu, ale również projekty o mniejszej skali jak chociażby renowacja dworku J. I. Paderewskiego w Kąsnej Dolnej czy re-witalizacja Starego Miasta w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą. Warto więc podkreślić z całą mocą, że wbrew wcześniejszym obawom, sektor kultury okazał się jednym z najlepiej przygotowanych do absorpcji środków europejskich. Sukces wdrażania funduszy strukturalnych w sektorze kultury przyczynił się do zapewnienia jeszcze szerszych możliwości jej finansowania w kolejnym okresie programowania. Na lata

2007-2013 do dyspozycji polskiej kultury postawiono niebagatelną kwotę – 1,7 mld zł z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego dostępną w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz ponad 2,2 mld zł w ramach 16 Regionalnych Programów Operacyjnych.

W odpowiedzialności Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego pozostaje XI Priorytet Kultura i dziedzictwo kulturowe Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ). W ramach trzech działań dostępnych w Priorytecie dofinansowane zostaną ponadregionalne projekty z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa narodowego, rozwoju infrastruktury kultury oraz szkół i uczelni artystycznych. Środki rozdzielone zostaną w trybie konkursowym oraz w trybie indywidualnym na inwestycje kluczowe dla realizacji strategii rozwoju kultury.

30 września 2008 roku zakończył się pierwszy konkursowy nabór wniosków do priorytetu. Alokacja, na którą ogłoszono konkurs przekroczyła kwotę 528 mln zł. Efektem naboru jest 120 złożonych wniosków z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, rozwoju infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego - wniosków, które

odzwierciedlają skalę potrzeb i wieloletnich zainiedbań w tych sferach. Wdrażanie przy udziale środków dostępnych w ramach XI priorytetu PO IiŚ projektów rozpocznie się już w 2009 roku.

Obok projektów realizowanych w trybie konkursowym ze środków priorytetu realizowanych będzie 5 projektów o charakterze strategicznym dla rozwoju polskiej kultury. Należą do nich budowa Narodowego Forum Muzyki we Wrocławiu, Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, Opery i Filharmonii Podlaskiej – Europejskiego Centrum Sztuki w Białymstoku oraz Międzynarodowego Centrum Kultur w Kielcach.

Mam nadzieję, iż niniejszy biuletyn, którego pierwszy numer mam przyjemność przekazać na Państwa ręce, przybliży tematykę związaną z XI Priorytetem Kultura i dziedzictwo kulturowe Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz działaniami, które podejmuje Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w tym obszarze.

Bogdan Zdrojewski
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Podstawowe informacje

o XI Priorytecie Kultura i dziedzictwo kulturowe PO IiŚ

Głównym celem XI Priorytetu Kultura i dziedzictwo kulturowe jest wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.

W ramach Priorytetu przewiduje się kompleksowe wsparcie rozbudowy i modernizacji infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz ochronę dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim i światowym, w tym szczególnie zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO oraz Listę Pomników Historii Prezydenta.

Rolę Instytucji Pośredniczącej (IP) we wdrażaniu XI Priorytetu pełni Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Głównym zadaniem IP jest m.in. koordynacja prac jednostek realizujących zadania IP i Instytucji Wdrażającej/Instytucji Pośredniczącej II stopnia (IW) oraz kontakty z Instytucją Zarządzającą (IZ) – funkcję tę pełni Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, podpisywanie pre-umów z beneficjentami projektów kluczowych, ogłoszenie o naborze projektów w trybie konkursowym, ocena merytoryczna projektów (I i II stopnia), udział w procedurze odwoławczej dla oceny merytorycznej, wybór projektów, kontrola procesu przygotowywanych przez IW umów o dofinansowanie projektów z Beneficjentami czy przekazywanie zbiorczych wniosków o płatności do Instytucji Certyfikującej.

Rolę IW pełni Władza Wdrażająca Programy Europejskie. Głównym zadaniem Instytucji Wdrażającej (IW) jest m.in. monitorowanie przygotowania projektów kluczowych, nabór projektów w trybie konkursowym, ocena formalna, udział

w ocenie merytorycznej projektów (I i II stopnia), kontrola przedrealizacyjna u Beneficjentów (ocena zdolności Beneficjenta do realizacji projektu), monitorowanie – weryfikacja raportów z postępu w realizacji projektów przekazywanych do IW przez Beneficjentów.

XI Priorytet Kultura i dziedzictwo kulturowe podzielony jest na trzy działania:

Działanie 11.1: Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym,

Działanie 11.2: Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym,

Działanie 11.3: Infrastruktura szkolnictwa artystycznego.

Budżet priorytetu jak również podział środków pomiędzy działania przedstawia poniższa tabela:

Budżet Priorytetu na lata 2007-2013 (w EURO):

	Alokacja ogółem	Wkład Unii Europejskiej – EFRR (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)
Priorytet XI	576 435 294	489 970 000
Działanie 11.1	118 847 059	101 020 000
Działanie 11.2	357 588 235	303 950 000
Działanie 11.3	100 000 000	85 000 000

Jednocześnie należy wskazać, że maksymalny poziom dofinansowania projektów z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi 85% kosztów kwalifikowanych.

Działanie 11.1

Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym

Do Działania 11.1 kwalifikują się projekty, które obejmują w szczególności następujące działania:

- rewitalizację, rewaloryzację, konserwację, renowację, restaurację, zachowanie, a także adaptację na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem,
- zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (wyłącznie jako jeden z elementów projektu),
- konserwację zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, zasobów archiwal-

- nych i zbiorów filmowych,
- rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizację zabytkowych zasobów bibliotecznych, muzealnych, archiwalnych i filmowych,
- tworzenie wirtualnych instytucji kultury (dot. wykorzystania w tym celu zbiorów zabytkowych).

Do składania wniosków w ramach Działania 11.1 uprawnieni są następujący beneficjenci:

- instytucje kultury (państwowe, samorządowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego),
- jednostki samorządu terytorialnego,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- organizacje pozarządowe,
- archiwa państwowe,
- szkoły artystyczne (dla których organem prowadzącym jest minister właściwy ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub jednostki samorządu terytorialnego), wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem,
- uczelnie artystyczne wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem,
- publiczne uczelnie wyższe inne niż artystyczne wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem,
- partnerstwa związane w ramach określonego w działaniu katalogu beneficjentów.

Działanie 11.2

Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym

Działanie 11.2 w szczególności obejmuje następujące typy projektów:

- budowę, rozbudowę, remont i przebudowę instytucji kultury,
- zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej (wyłącznie jako jeden z elementów projektu).

W ramach Działania 11.2 uprawnieni do składania wniosków są następujący beneficjenci:

- instytucje kultury (państwowe, samorządowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego),
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- archiwa państwowe,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- partnerstwa związane w ramach określonego w działaniu katalogu beneficjentów.

Działanie 11.3

Infrastruktura szkolnictwa artystycznego

Przewidziane do realizacji projekty w ramach Działania obejmują w szczególności:

- budowę, rozbudowę i remonty szkół i uczelni artystycznych,
- zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności (wyłącznie jako jeden z elementów projektu),
- cyfryzację zasobów bibliotecznych szkół i uczelni artystycznych (jako jeden z elementów projektu).

W ramach Działania 11.3 do składania wniosków uprawnieni są następujący beneficjenci:

- szkoły artystyczne dla których organem prowadzącym jest minister właściwy ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub jednostki samorządu terytorialnego,
- uczelnie artystyczne nadzorowane przez ministra właściwego ds. kultury i ochrony dzie-

dzictwa narodowego,

- jednostki samorządu terytorialnego pełniące rolę organu prowadzącego dla szkół artystycznych (w imieniu szkół),
- partnerstwa związane w ramach określonego w działaniu katalogu beneficjentów.

Wartość projektów:

W Priorytecie XI minimalna wartość projektu wynosi 20 mln zł (w tym dla partnerstw związanych w celu realizacji projektu).

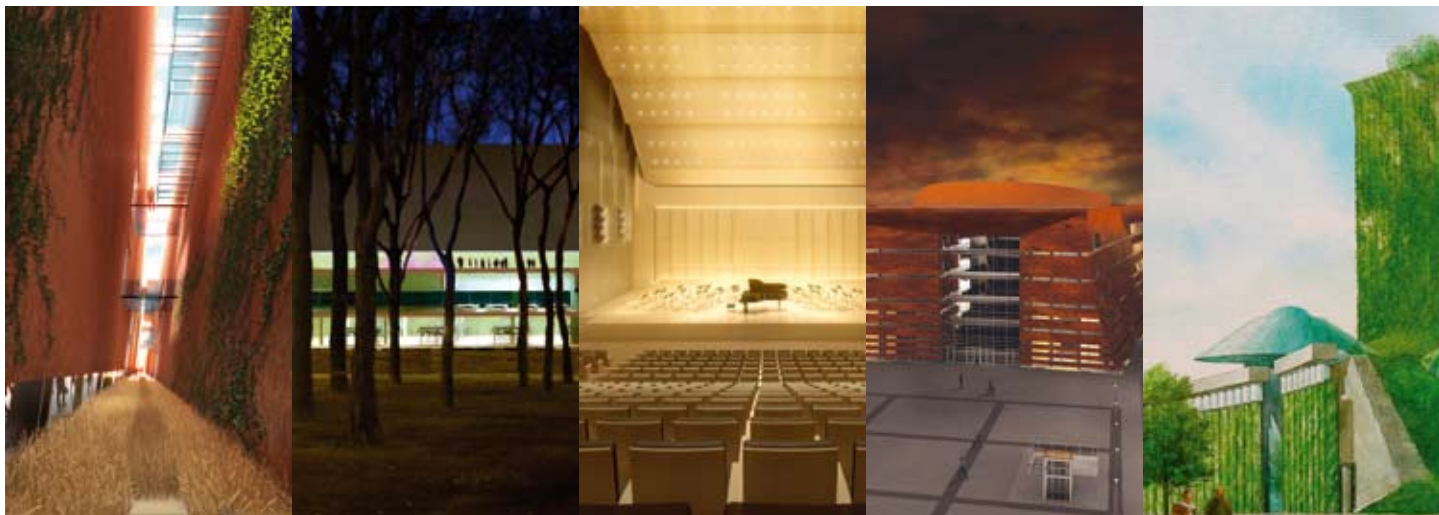
Dla projektów, dla których beneficjentami są instytucje kultury państwowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz archiwa państwowe minimalna wartość projektu wynosi 4 mln zł.

Dla projektów dotyczących:

- konserwacji zabytków ruchomych,
- rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie zabytkowych zasobów bibliotecznych, muzealnych, archiwalnych i zbiorów filmowych,
- zabezpieczenia zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem,
- tworzenie wirtualnych instytucji kultury (dot. wykorzystania

w tym celu zbiorów zabytkowych) w tym realizowanych przez partnerstwa projektowe – minimalna wartość projektu wynosi 4 mln zł.

Minimalna wartość projektu w Działaniu 11.3 wynosi 4 mln zł. ●

Projekty indywidualne

Projekty indywidualne

Projekty indywidualne dla XI Priorytetu PO liŚ to inwestycje, które zostały uznane za strategiczne z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, a przede wszystkim sektora kultury. Projekty te w znaczący sposób przyczyniają się do realizacji założeń zawartych w kluczowych dokumentach strategicznych dotyczących kultury. Umieszczenie projektu na liście projektów indywidualnych oznacza warunkową deklarację, iż na jego realizację zarezerwowano środki w ramach XI Priorytetu PO liŚ. Projekty te nie podlegają procedurze konkursowej. Nie oznacza to jednak, iż projekt znajdujący się w wykazie uzyskuje dofinansowanie automatycznie. Uzyskanie dofinansowania jest uzależnione od spełnienia przez projekt wymogów formalnych i merytorycznych dotyczących przygotowania odpowiedniej dokumentacji i gotowości do wdrożenia, zgodnych z zatwierdzonymi kryteriami oraz akceptacji wniosku o dofinansowanie wraz z wymaganymi załącznikami przez Instytucję Pośredniczącą (w tym przypadku Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego) lub decyzji Komisji Europejskiej w przypadku projektów o wartości powyżej 50 mln euro. W czasie nie dłuższym niż 6 miesięcy po opublikowaniu listy projektów indywidualnych w „Monitorze Polskim”, zawierane są umowy wstępne (tzw. pre-umowy), stanowiące zobowiązanie beneficjentów do prawidłowego i terminowego przygotowania indywidualnego projektu kluczowego do realizacji. W pre-umowach na przygotowanie projektu określa się niezbędne warunki,

po spełnieniu których możliwe będzie podpisanie z beneficjentem właściwej umowy o dofinansowanie. Zawarcie i prawidłowe rozliczenie się przez beneficjenta z wykonania pre-umowy jest warunkiem niezbędnym dla uzyskania dofinansowania projektu. W chwili obecnej na liście projektów indywidualnych dla XI Priorytetu PO liŚ znajdują się następujące inwestycje:

Budowa Międzynarodowego Centrum Kultur w Kielcach

– projekt przewiduje powstanie nowoczesnego budynku filharmonii. Konkurs architektoniczny wygrała pracownia PIW-PAW ARCHITEKCI SP. z o. o. z Gdańska, ciekawym, nowoczesnym projektem, bardzo dobrze wpisującym się w istniejącą tkankę miejską. W budynku przewidziano salę koncertową o kubaturze 10.800 m³, z 515 miejscami na widowni oraz estradą dla 300 wykonawców, salę kameralną na 200 miejsc i salę prób wydzieloną z foyer dla 150 osób. Ponadto zostanie wybudowany dziedziniec koncertowy usytuowany wewnątrz obiektu, z możliwością zadaszenia w razie niepogody z widownią na 150 miejsc. Sala koncertowa i kameralna będą wielofunkcyjne, co pozwoli

na realizację nie tylko koncertów, ale również małych form scenicznych i projekcji filmów przedstawiających ważne wydarzenia ze świata muzyki, a także innych działań artystycznych. Sale te będą mogły służyć również jako studia nagraniowe. W zamierzeniu Międzynarodowe Centrum Kultur ma się stać ośrodkiem życia kulturalnego o znaczeniu ogólnopolskim oraz miejscem spotkań artystów z kraju i zagranicy.

Pre-umowa została zawarta w dniu 20 maja 2008 r. Projekt o wartości 80,23 mln zł zostanie zakończony w 2011 roku. Przewidywane wsparcie z funduszy europejskich dla projektu wynosi 35,94 mln zł. Beneficjentem projektu jest Filharmonia Świętokrzyska im. Oskara Kolberga w Kielcach.

Budowa Narodowego Forum Muzyki we Wrocławiu

– to unikatowy w skali kraju projekt dotyczący budowy obiektu o najnowocześniejszych założeniach akustycznych i architektonicznych. Konkurs architektoniczny wygrała renomowana Autorska Pracownia Architektury Kuryłowicz & Associates z Warszawy. W obiekcie znajdują się m.in.: duża sala koncertowa, trzy sale kameralne, sale prób,

studio nagrań oraz przestrzeń wystawieniowa. Płyta placu przed obiektem przystosowana będzie do prezentacji przedstawień plenerowych. Nowa sala koncertowa będzie wyjątkowym w tej części Europy obiektem dorównującym klasą salom światowym, co pozwoli na prezentacje najwyższej jakości przedsięwzięć artystycznych z dorobku kultury polskiej i światowej. Duża sala koncertowa będzie największą salą w Polsce przystosowaną do prezentacji muzyki bez nagłośnienia o regulowanej, naturalnej akustyce. Jej światowy poziom zapewniają specjaliści z firmy Artec Consultants Inc. z Nowego Jorku. Obiekt sali koncertowej stanie się siedzibą współprowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Województwo Dolnośląskie i Miasto Wrocław instytucji kultury - Filharmonii im. W. Lutosławskiego we Wrocławiu i Międzynarodowego Festiwalu Wratislavia Cantans. W przyszłości planuje się połączenie tych instytucji i utworzenie Narodowego Forum Muzyki.

Pre-umowa została zawarta w dniu 19 października 2007 r. Realizacja projektu o całkowitej wartości prawie 283 mln zł (w tym planowane dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na poziomie 143,74 mln zł) zostanie zakończona w 2011 r. Beneficjentem projektu jest Gmina Wrocław.

Budowa Opery i Filharmonii Podlaskiej – Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku
Projekt Budowa Opery i Filharmonii Podlaskiej – Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku w zasadniczy sposób wpłynie na rozwój kultury oraz zwiększy dostępność do dóbr kultury województwa podlaskiego i całego regionu północno-wschodniej Polski. Instytucja będzie pełniła rolę kulturalnej „Bramy Wschodu” dla polskich artystów współpracujących m.in. z twórcami z Litwy, Rosji, Białorusi i Ukrainy, zacieśniając i rozwijając związki kulturowe tego regionu Europy. Zakres rzeczowy projektu obejmuje wykonanie budynku opery wraz z instalacjami wewnętrznymi i infrastrukturą techniczną,

drogami, placami, dojściami, terenami zielonymi, wraz z małą infrastrukturą oraz przyłączami na działkach będących w dyspozycji inwestora. Projekt jest realizowany począwszy od roku 2005. W latach 2006-2007 został wybudowany budynek przyszłej opery do stanu surowego otwartego. Do miejsca budowy doprowadzone zostały również media infrastruktury. Ze środków UE do sfinansowania przewidziano roboty budowlano-instalacyjne.

Podpisanie pre-umowy dla projektu nastąpiło w dniu 14 maja 2008 r. Zgodnie z zapisami umowy realizacja projektu o całkowitej wartości prawie 179 mln zł (w tym planowane dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na poziomie prawie 101 mln zł) zostanie zakończona w pierwszej połowie 2011 r. Beneficjentem projektu jest Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego.

Budowa Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku

Stworzenie Centrum ma na celu utrzymanie i kultywowanie pamięci o ruchu „Solidarności”, który jest jednym z najlepiej rozpoznawalnych na świecie symboli związanych z Polską. Inwestycja zostanie zrealizowana w Gdańsku, w historycznym miejscu na terenie Stoczni Gdańskiej przy Placu Solidarności. Sala BHP, gdzie w 1980 r. zostały podpisane historyczne Porozumienia Sierpniowe wraz z II Bramą Stoczni oraz promenadą wolności – szerokim traktem spacerowym prowadzącym do nabrzeża, stanowiąc będą jego integralną część.

Projekt polega na budowie instytucji kultury o znaczeniu międzynarodowym. W Centrum Solidarności mają się znaleźć m.in.: muzeum, biblioteki, instytuty naukowe, archiwa, znajdą tu swoją siedzibę także organizacje pozarządowe. W dniu 13 grudnia 2007 r. ogłoszono wyniki konkursu architektonicznego na budowę budynku Centrum, który wygrała pracownia Fort z Gdańska. Sąd Konkursowy wybrał pracę gdańskich architektów spośród 58 nadesłanych prac. Pre-umowa dla projektu została podpisana

w dniu 16 czerwca 2008 r. Całkowita wartość projektu wynosi prawie 292,8 mln zł, z czego aż 140,15 mln zł będzie pochodziło ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Zakończenie inwestycji jest przewidywane na sierpień 2012 r. Beneficjentem projektu jest Gmina Miasta Gdańsk.

Budowa Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie

Muzeum będzie pierwszą w Polsce od zakończenia II wojny światowej tak dużą inwestycją poświęconą sztuce. Głównym zadaniem instytucji będzie prezentacja dzieł powstałych po 1989 roku jako punkt wyjścia do opisu specyfiki sztuki czasów transformacji ustrojowej. Misją Muzeum jest nie tylko gromadzenie dorobku sztuki, ale także jego reinterpretacja. Działalność Muzeum będzie służyła podniesieniu poziomu wiedzy i zainteresowania społeczeństwa sztuką przez budowanie problemowych odniesień do tradycji i historii. Będzie także rozwijać i wspierać międzynarodową współpracę zmierzającą do kształtowania europejskiej tożsamości kulturowej i społecznej. Dotyczy to zarówno inicjowania przez Muzeum wymiany artystycznej i naukowej z udziałem artystów i osób pracujących w obszarze kultury – historyków sztuki najnowszej, kuratorów wystaw, krytyków sztuki – jak i uczestnictwa Muzeum w międzynarodowym obiegu dzieł sztuki i przedsięwzięć z obszaru kultury współczesnej. Dzięki swej unikalnej lokalizacji i historycznemu otoczeniu Muzeum będzie szczególnie powołane do działań stymulujących dialog międzykulturowy. Konkurs na projekt architektoniczny budynku został rozstrzygnięty w dniu 18 lutego 2007 r. Pre-umowa dotycząca przygotowania przedsięwzięcia do realizacji została zawarta w dniu 31 lipca 2008 r. Realizacja projektu o całkowitej wartości 270 mln zł (w tym planowane dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na poziomie prawie 180 mln zł) zostanie zrealizowana do 2014 r. Beneficjentem projektu jest Miasto Stołeczne Warszawa. ●

Pierwszy nabór projektów

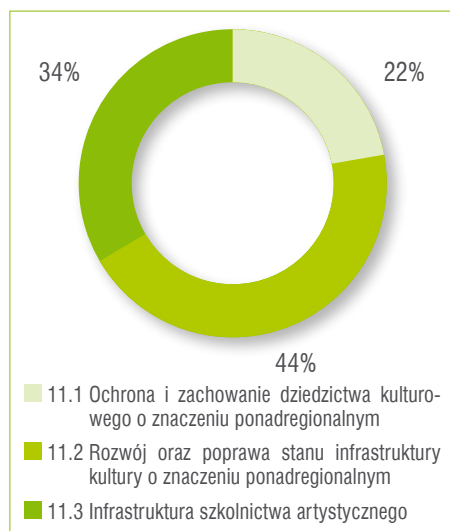
ilość złożonych wniosków w podziale na Działania, przybliżony harmonogram oceny

Informacje ogólne

Pierwszy nabór wniosków w ramach XI Priorytetu Kultura i dziedzictwo kulturowe Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko trwał od 17 czerwca 2008 r. do 30 września 2008 r. W ramach pierwszego naboru do Władzy Wdrażającej Programy Europejskie (Instytucja Pośrednicząca II stopnia/Instytucja Wdrażająca dla XI Priorytetu PO liŚ) wpłynęło 120 wniosków aplikacyjnych. Łączna wnioskowana kwota dofinansowania z EFRR wynosi ponad **3,9 mld zł**, zaś całkowita wartość planowanych projektów ponad **5,5 mld zł**.

Ile złożono wniosków w ramach poszczególnych działań?

Najwięcej wniosków zostało złożonych w ramach Działania 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym – 53, co stanowi 44% wszystkich wniosków. W przypadku Działania 11.2 Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym ilość złożonych wniosków wynosi 41. Z kolei wnioski, które wpłynęły w ramach Działania 11.3 Infrastruktura szkolnictwa artystycznego stanowią 22% wszystkich złożonych projektów. Przedstawia to poniższy wykres.

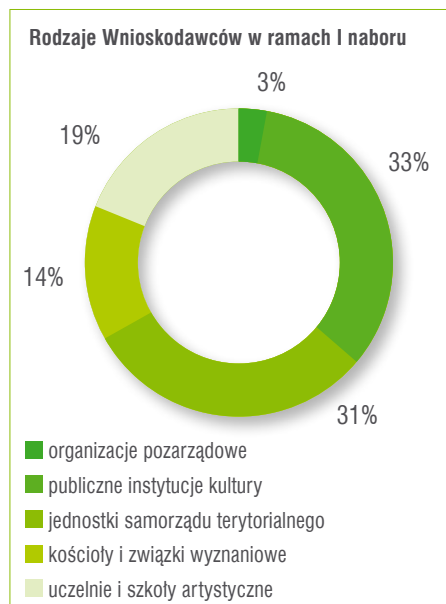

Źródło: Opracowanie własne DFE, MKiDN.

Kto aplikował?

Największą grupą Wnioskodawców są publiczne instytucje kultury, które stanowią ok. 33% wszystkich aplikujących. 31% Wnioskodawców to jednostki samorządu terytorialnego, uczelnie i szkoły artystyczne – 19% natomiast kościoły i związki wyznaniowe stanowią 14%. Wizualizację tego na wykresie przedstawia poniższy schemat.

zają tego na wykresie przedstawia poniższy schemat.

Źródło: Opracowanie własne DFE, MKiDN.

Skąd pochodzili Wnioskodawcy?

Największa liczba projektów pochodziła z województwa małopolskiego – 17 oraz wielkopolskiego – 14. Po 13 wniosków wpłynęło z województwa śląskiego oraz mazowieckiego. Projekty z tych 4 województw stanowią łącznie 48% wszystkich wniosków złożonych w ramach I naboru do XI Priorytetu PO liŚ. Po 11 aplikacji złożono z województwa dolnośląskiego oraz lubelskiego. Z kolei z województwa pomorskiego oraz podkarpackiego wpłynęło po 6 wniosków. Tylko 2 projekty złożone zostały z województwa świętokrzyskiego. Poniżej wykres prezentujący liczbę złożonych wniosków w podziale na województwa.

Jak duże projekty zostały złożone?

Najwięcej zostało złożonych projektów mieszczących się w przedziale do 30 mln zł. Znalazły się także projekty, których koszt całkowity prze-

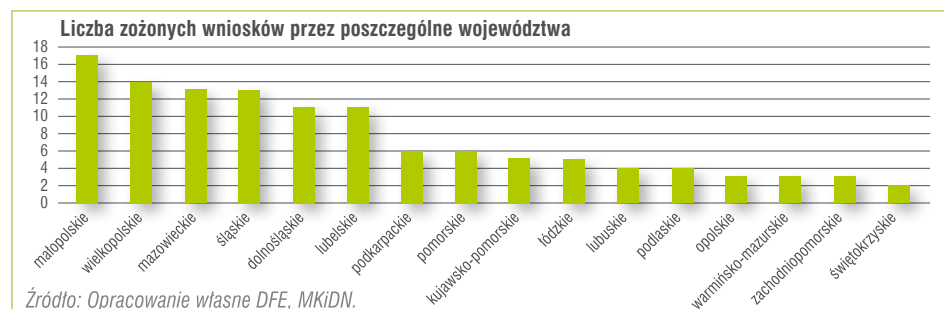
kraczał 100 mln zł, w tym 3 projekty, których koszt całkowity przekroczył 300 mln zł.

Koszt całkowity (w zł)	Ilość wniosków
do 30 mln zł	65
31 – 50 mln zł	27
51 – 100 mln zł	17
100 – 170 mln zł	8
Powyżej 300 mln zł	3
RAZEM	120

Średnia kwota dofinansowania z EFRR, o którą aplikowali Wnioskodawcy wynosi ponad 32,8 mln zł. O największą średnią kwotę dofinansowania – ponad 52 mln zł. aplikowali Wnioskodawcy w ramach Działania 11.2, zaś o najniższą – 21,5 mln zł. – Wnioskodawcy w ramach Działania 11.3. Z kolei średnia kwota wnioskowanego dofinansowania projektu w ramach Działania 11.1 wynosi 23,5 mln zł.

Harmonogram oceny wniosków

Pierwszym etapem oceny złożonych w ramach I naboru wniosków jest ocena formalna, która przeprowadzana jest przez IW - Władzę Wdrażającą Programy Europejskie. Zgodnie z dokumentami programowymi ocena ta ma trwać 30 dni roboczych, przy czym okres ten może zostać wydłużony o czas niezbędny na dokonanie uzupełnień i składanie wyjaśnień przez beneficjenta. Projekty, które pozytywnie przejdą etap oceny formalnej skierowane zostaną do oceny merytorycznej I stopnia dokonywanej przez Zespół ds. oceny merytorycznej projektów, która trwać będzie do 45 dni roboczych. Ten etap oceny również może zostać wydłużony o czas niezbędny na uzupełnienia i wyjaśnienia. Ostatnim etapem oceny będzie ocena merytoryczna II stopnia, która z kolei trwać będzie do 30 dni roboczych od momentu otrzymania pełnej dokumentacji projektowej od beneficjentów. ●

Źródło: Opracowanie własne DFE, MKiDN.

Najczęściej pojawiające się problemy/pytania

w procesie aplikowania o środki

Rozdział ten zawiera zbiór najczęściej pojawiających się pytań potencjalnych beneficjentów w trakcie I naboru wniosków w ramach XI Priorytetu Kultura i dziedzictwo kulturowe Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Pytania posegregowano w grupy tematyczne. Powstały w ten sposób materiał może być przydatnym przewodnikiem dla przyszłych beneficjentów, którzy będą aplikować o środki w ramach XI Priorytetu PO liŚ w kolejnych naborach wniosków.

Pierwsza część pytań dotyczy procedury przeprowadzania oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ). Zagadnienia związane z OOŚ są niezmiernie istotne, ponieważ zgodnie ze stanowiskiem Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko niezbędne jest, aby przed podpisaniem umowy o dofinansowanie beneficjent udokumentował przeprowadzenie oceny oddziaływania inwestycji na środowisko zgodnie z wymogami wynikającymi z przepisów unijnych.

Czy wszystkie projekty inwestycyjne wymagają przygotowania raportu z oceny oddziaływania na środowisko?

Nie. Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko (OOŚ) musi być realizowane zgodnie z przepisami prawa UE w tym zakresie (w szczególności z dyrektywami nr: 85/337/EWG – zwanej dyrektywą środowiskową, 79/409/EWG – zwanej dyrektywą ptasią i 92/43/EWG – zwanej dyrektywą siedliskową). Na podstawie analizy ww. dyrektyw oraz zakresu przedsięwzięcia wnioskodawca musi podjąć decyzję o wyborze odpowiedniego trybu postępowania. Wnioskodawca musi odpowiedzieć na pytania:

- czy należy sporządzać raport z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
- czy wystąpić do właściwego organu z pytaniem o konieczność opracowania tego dokumentu tzw. screening.

Należy podkreślić, iż w przypadku występowania wątpliwości co do przynależności inwestycji do odpowiedniego aneksu Dyrektywy środowiskowej lub trudności w ocenie potencjalnego

oddziaływania inwestycji na sieć Natura 2000, zaleca się wystąpienie do właściwego organu z wnioskiem o wydanie decyzji środowiskowej i przeprowadzenie stosownego postępowania. Polskie przepisy określające wymogi co do zasad przeprowadzania postępowań OOŚ zostały zapisane w Ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Jakie dokumenty dotyczące oceny oddziaływania na środowisko są wymagane na poszczególnych etapach oceny wniosków złożonych w ramach XI Priorytetu PO liŚ?

Złożony wniosek podlega ocenie na dwóch etapach: preselekcji (I etap) oraz oceny ostatecznej (II etap).

Wymagania OOŚ na I etapie oceny wniosków. Istotne jest przedłożenie dokumentów wskazujących na rozpoczęcie procedury przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (np. kopia wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach o konieczności wykonywania raportu oceny oddziaływania na środowisko, postanowienie organu o zakresie raportu lub postanowienie o konieczności sporządzenia raportu i jego zakresie lub postanowienie o braku takiej konieczności). Odnośnie obowiązku załączania do wniosku o dofinansowanie na I etapie „Deklaracji instytucji odpowiedzialnej za monitoring obszarów Natura 2000” (zaświadczenia wojewody), w przypadku, gdy przeprowadzono ocenę oddziaływania na obszar Natura 2000 dokumentem potwierdzającym jej wykonanie jest decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach. W takiej sytuacji nie ma już potrzeby załączać zaświadczenia wojewody (za wyjątkiem sytuacji opisanej w pkt 18 Instrukcji stanowiącej załącznik II do Wytycznych MRR z 3 czerwca 2008 r. w zakresie OOŚ). Zaświadczenie jest konieczne, gdy przedsięwzięcia nie można zaliczyć do żadnej z trzech grup i na podstawie oczywistych cech projektu można stwierdzić, że nie będzie on znacząco oddziaływał na obszar Natura 2000. Natomiast jeżeli dla przedsięwzięcia nie figurującego na liście z I albo II grupy zaistnieje cho-

ciażby prawdopodobieństwo, co do znaczącego oddziaływania na obszar Natura 2000 to należy wystąpić z wnioskiem o decyzję środowiskową. Wymagania w zakresie OOŚ na II etapie oceny wniosków.

Niezbędne będzie posiadanie przez wnioskodawcę pozwoleń na budowę lub ostatecznych, prawidłowo wydanych na podstawie nowej ustawy decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach stwierdzających brak potrzeby przeprowadzania oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz brak konieczności przeprowadzania oceny oddziaływania na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania pozwolenia na budowę. Przedmiotowa decyzja (decyzje) powinna obejmować cały zakres projektu ubiegającego się o dofinansowanie.

Kolejna grupa pytań dotyczy kwalifikowalności poszczególnych kosztów w ramach XI Priorytetu PO liŚ. Poniższe odpowiedzi mogą być wykorzystane jedynie jako wskazówki dla beneficjentów, w jaki sposób interpretować postanowienia „Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO liŚ”.

Czy w ramach Działania 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym kwalifikowany jest projekt dotyczący rewitalizacji obiektu zabytkowego na inne niż kulturalne cele?

Nie. W ramach XI Priorytetu PO liŚ możliwe do dofinansowania są jedynie projekty dotyczące rewitalizacji obiektów zabytkowych z przeznaczeniem na działalność kulturalną. Kwalifikowana jest również rewitalizacja zabytkowych obiektów sakralnych. Zgodnie ze Szczegółowym opisem priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko wydatkami niekwalifikowanymi są wydatki związane z rewitalizacją, rewaloryzacją, konserwacją, renowacją, restauracją, zachowaniem, a także adaptacją, przebudową, remontem budynków i powierzchni na cele socjalno-bytowe, w tym mieszkalne, cele związane z ochroną zdrowia, infrastrukturą opiekuńczo-wychowawczą oraz targową i sportową.

**Jaka powierzchnia obiektu za-
bytkowego przeznaczona na
działalność komercyjną może
zostać uznana za koszt kwalifikowany?**

Działalność komercyjna powinna być uznana co do zasady za koszt niekwalifikowalny. Zaleca się zachowanie szczególnej ostrożności w przypadku gdy w ramach projektu przewidziano budowę, rozbudowę, remont, przebudowę, rewaloryzację, konserwację, renowację, restaurację, zachowanie lub adaptację obiektu/zespołów obiektów z przeznaczeniem na działalność komercyjną (w tym np. prowadzenie kawiarni, restauracji, sklepów lub wynajem powierzchni w celach komercyjnych). Beneficjent powinien wykazać, że realizacja wskazanej (komercyjnej) części projektu jest racjonalna i niezbędna oraz, że jest przedmiotem analizy i oceny przeprowadzonej pod kątem pomocy publicznej. Jednocześnie, w przypadku wątpliwości co do występowania pomocy publicznej w projekcie należy mieć na uwadze następujące fakty: – konieczność indywidualnej notyfikacji projektu zgodnie z odpowiednimi przepisami krajowymi i wspólnotowymi, – potrzeba uwzględnienia w harmonogramie czasu potrzebnego na dokonanie procesu notyfikacji, – w trakcie procesu notyfikacji możliwa jest znacząca ingerencja Komisji Europejskiej w kształt projektu łącznie ze zmianą wartości dofinansowania. Ponadto należy pamiętać, iż kwestie związane z pomocą publiczną będą analizowane nie tylko na etapie oceny, lecz również będą przedmiotem kontroli realizacji projektu prowadzonej przez właściwe jednostki zarówno w trakcie, jak i po zakończeniu realizacji inwestycji.

**Co decyduje o kwalifikowalności
kosztu w aspekcie czasu – data
wyboru wykonawcy, data wysta-
wienia faktury czy data zapłaty?**

Decyduje data faktycznie poniesionego wydatku (potwierdzenie przelewu), która musi mieścić się w okresie kwalifikowalności wydatków (od 1 stycznia 2007 r. do 31 grudnia 2015 r.) określony w Wytycznych MRR w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

**Czy kwalifikowany jest projekt
dotyczący tylko zakupu wyposa-
żenia?**

Nie. Zakup i remont wyposażenia jest kosztem kwalifikowanym jedynie w przypadku, gdy jest

niezbędny do realizacji celów projektu, a wyposażenie ma charakter trwały i będzie przeznaczone na działalność kulturalną, a w przypadku Działania 11.3 na działalność edukacyjną. Zakup i remont trwałego wyposażenia z przeznaczeniem na działalność pozakulturową i komercyjną nie jest kosztem kwalifikowanym. Ponadto zakup sprzętu i wyposażenia nie może stać w sprzeczności z zasadami opisanymi w punkcie 6.5 Sprzęt i wyposażenie Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO IiŚ, które brzmią „Wydatek na zakup środków trwałych, które będą na stałe zainstalowane w ramach projektu będzie wydatkiem kwalifikowanym pod warunkiem, że środki te będą włączone w rejestr środków trwałych beneficjenta oraz wydatek ten będzie traktowany jako wydatek inwestycyjny zgodnie z zasadami rachunkowości”.

**Czy zakup instrumentów może
być kosztem kwalifikowanym
w ramach Działania 11.3?**

Tak. Jako element projektu zakup instrumentów może być kosztem kwalifikowanym, pod warunkiem, iż będą one miały charakter trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności edukacyjnej i kulturalnej w szkołach i uczelniach artystycznych i są nierozdzielnie związane z projektem. Beneficjent powinien udowodnić, iż zakup instrumentów muzycznych jest niezbędny dla realizacji projektu bądź dla poprawnego funkcjonowania infrastruktury wytworzonej w wyniku realizacji projektu i osiągnięcia zakładanych w projekcie wskaźników. Ponadto zakup instrumentów nie może stać w sprzeczności z zasadami opisanymi w punkcie 6.5 Sprzęt i wyposażenie Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO IiŚ.

**Czy VAT może być kosztem
kwalifikowanym?**

Tak. W sytuacji gdy Wnioskodawca nie może odzyskać w żaden sposób poniesionego kosztu podatku VAT, którego wysokość została określona we wniosku o dofinansowanie. Jednocześnie wnioskodawca zobowiązuje się do zwrotu zrefundowanej w ramach projektu części poniesionego VAT, jeżeli zaistnieją przesłanki umożliwiające odzyskanie tego podatku przez Wnioskodawcę

**Czy Wnioskodawca może upo-
wać inny podmiot do pono-
szenia wydatków kwalifikowa-
nych?**

Wytyczne w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO IiŚ przewidują, że w uzasadnionych przypadkach beneficjent może wskazać inny podmiot, który również będzie mógł ponosić wydatki kwalifikowane (5.6 podrozdział 6, pkt 3 ww. wytycznych). W takim przypadku beneficjent dołącza do wniosku o dofinansowanie porozumienie zawarte pomiędzy beneficjentem a danym podmiotem, w którym beneficjent upoważnia dany podmiot do ponoszenia wydatków kwalifikowalnych w ramach danego projektu

**Wątpliwości potencjalnych beneficjentów
wzbudzały również zapisy Wytycznych w do
przygotowania Studium wykonalności, głównie
w zakresie przygotowania analizy popytu
i analizy finansowo-ekonomicznej.**

**Jak zdefiniować obszar objęty
analizą popytu?**

Przeprowadzając analizę popytu, należy określić rynek na jakim realizowany jest projekt, jego potencjał i strukturę, określić, jakie jest zainteresowanie w chwili obecnej korzystaniem z rezultatów (w tym zakładanych produktów/usług), jakie przyniesie projekt. Przeprowadzenie badania bezpośredniego określającego ww. zainteresowanie (np. ankiety), ze swej natury będzie miało zasięg lokalny, natomiast wykorzystując w badaniach popytu różnego rodzaju źródła danych (np. bazy danych dotyczących ruchu turystycznego, itp.), zasięg takiego badania będzie uzależniony od tego jak szerokiego obszaru będą dotyczyły dane wykorzystane do określenia popytu.

**Czy dla wszystkich projektów
składanych w ramach XI Priory-
tetu PO IiŚ jest wymagana anali-
za kosztów i korzyści?**

W aspekcie Wytycznych do przygotowania Studium wykonalności dla projektów w ramach XI Priorytetu PO IiŚ, kryteriów wyboru projektów dla XI Priorytetu PO IiŚ, zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący PO IiŚ, a także zgodnie z wymogami wynikającymi z wniosku o dofinansowanie, wymagane jest wyliczenie wskaźników ENPV, ERR, B/C jako wyników wypływających z analizy kosztów i korzyści, dla wszystkich projektów.

**Czy w przypadku, gdy nie moż-
na skwantyfikować korzyści
zewnętrznych, ani ich wycenić,**

można posłużyć się informacją opisową w analizie ekonomicznej zamiast stosowania wskaźników efektywności?

Analiza ekonomiczna (wskaźniki ENPV, ERR) przeprowadzana jest na podstawie korekty wyników analizy finansowej o efekty zewnętrzne, fiskalne oraz ceny rozrachunkowe. Wskaźniki ENPV i ERR służą do dokonania oceny ekonomicznej projektu w sposób jednoznaczny i wymierny. Jednakże w przypadku projektów nie zaliczanych do projektów dużych, zgodnie z ww. wytycznymi, dopuszcza się, aby analiza kosztów i korzyści została przeprowadzona w sposób uproszczony i opierała się na oszacowaniu ilościowych i jakościowych skutków realizacji projektu. Należy wówczas wymienić i opisać wszystkie istotne środowiskowe, gospodarcze i społeczne efekty projektu oraz, jeśli to możliwe zaprezentować je w kategoriach ilościowych. Ponadto należy wykazać, że realizacja danego projektu stanowi dla społeczeństwa najtańszy wariant. Biorąc pod uwagę powyższe, zaleca się, aby analizę kosztów i korzyści projektów przeprowadzać w drodze analizy ekonomicznej z wyliczeniem wskaźników ENPV i ERR, co wpłynie na jednoznaczność oceny projektów pod względem ekonomicznym.

W ostatniej części materiału przedstawiono wyjaśnienie pojęć, o których definicję zwracali się potencjalni beneficjenci i ogólne/procedu-

ralne pytania.

Pojemność obiektu - poprzez pojemność obiektu należy rozumieć liczbę osób/widzów, których ten obiekt jest w stanie pomieścić, np. pojemność sali teatralnej/koncertowej

Koszty zewnętrzne - koszty nie ponoszone przez beneficjenta, które będą musiały być poniesione np. dla podłączenia budowanej infrastruktury, jej utrzymania, itp.

Ocena dotychczasowej funkcjonalność infrastruktury - dotyczy oceny funkcjonalności w dotychczasowym sposobie użytkowania i działania obiektu, tego, czy istniejące rozwiązania konstrukcyjne, techniczno-technologiczne są odpowiednie i spełniają funkcje do jakich zostały przewidziane. Ocena dotychczasowej funkcjonalności ma dać odpowiedź na pytanie, czy obiekt odpowiada wszystkim założeniom jakie były, czy też będą przed nim stawiane, czy też wymaga pewnych zmian, które usprawnią jego funkcjonowanie. W przypadku obiektów zabytkowych ocena dotychczasowej funkcjonalności, może wskazywać, z uwagi na przestarzałość zastosowanych rozwiązań, na konieczność zmian usprawniających działanie obiektu, które mogą być wykonywane jedynie z uwzględnieniem ograniczeń określonych przez konserwatora zabytków.

Wskaźnik użytkowania - wskaźnik użytkowania należy interpretować jako procentowe wykorzystanie obiektu w stosunku do jego maksymalnej przepustowości tj. np. wskaźnik użytkowania sali koncertowej wynoszący 50% w pierwszym roku eksploatacji będzie oznaczał, że sala wykorzystywana jest w połowie swojej maksymalnej przepustowości (pojemności).

Kiedy i na jakich zasadach będzie można ubiegać się o Promesę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego?

Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego to program polegający na dofinansowaniu przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wkładu krajowego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich. O Promesę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego będą mogły ubiegać się wyłącznie te projekty, które znajdują się na liście rankingowej po I etapie oceny wniosków XI Priorytetu PO IiŚ. Promesa przyznawana jest w procedurze konkursowej. Regulamin Programu, niezbędne dokumenty oraz terminy naborów są dostępne na stronie internetowej MKiDN pod adresem: www.mkidn.gov.pl.

Czy wnioskodawca, który posiada pełną dokumentację projektową wymaganą dla I i II etapu oceny wniosków może/powinien złożyć całość dokumentacji już na I etapie oceny wniosków?

Nie. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Władza Wdrażająca Programy Europejskie będzie wymagać dostarczenia przez beneficjenta jedynie dokumentacji niezbędnej na poszczególnych etapach postępowania konkursowego zgodnie z Listą załączników do wniosku stanowiącą załącznik do Regulaminu konkursu. Po zakwalifikowaniu projektu do II etapu postępowania konkursowego beneficjent zostanie zobowiązany do złożenia w ciągu 6 miesięcy od daty zaakceptowania listy rankingowej projektów przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, całości dokumentacji wymaganej na II etapie konkursu. Ocena merytoryczna pod kątem spełnienia kryteriów merytorycznych II stopnia zostanie rozpoczęta po przekazaniu przez beneficjenta całości dokumentacji. ●

MKiDN

BIULETYN

numer 1 – grudzień 2008 r.

Publikacja finansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżet państwa w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

